CZU: 351.742(498.7)(091):94(498.7)"1917/1918"

ROLUL MILIȚIEI ÎN MENȚINEREA ORDINII PUBLICE ÎN BASARABIA ÎN CONTEXTUL SCHIMBĂRILOR SOCIAL-POLITICE DIN 1917-1918

IULIAN CRIMINCEANU[89]

ORCID ID: 009-0009-8753-4622

https://doi.org/10.59295/csienu2025.14

Informații despre recenzent:
Ion GUMENÂI, doctor habilitat în istorie, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova, Email: gumenai@gmail.com .

Rezumat: *Articolul analizează instituirea și funcționarea Miliției în Basarabia în perioada 1917–1918, în contextul destrămării structurilor imperiale și al reformelor inițiate de Guvernul Provizoriu de la Petrograd. Studiul este centrat pe aplicarea Regulamentului provizoriu cu privire la Miliție din 17 aprilie 1917 și pe examinarea atribuțiilor instituționale conferite noii structuri. În urma desființării Poliției și Jandarmeriei țariste, Miliția a fost reglementată ca organ executiv al puterii de stat, aflat sub autoritatea administrației publice locale, cu o ierarhie funcțională clar definită. Atribuțiile instituției au inclus menținerea ordinii publice, eliberarea documentelor oficiale, participarea la procedurile judiciare, precum și sarcini de evidență militară și supraveghere. Concluziile evidențiază rolul Miliției ca structură de continuitate administrativă, cu competențe multiple, capabilă să suplinească funcțiile statului în condițiile de criză instituțională. Prin aplicarea cadrului normativ și asumarea sarcinilor de ordine și siguranță publică, Miliția a contribuit la consolidarea autorității în teritoriu și la menținerea funcționalității instituționale în perioada de tranziție.*

Cuvinte-cheie: Miliția, Basarabia, Chișinău, 1917, 1918.

THE ROLE OF THE MILITIA IN MAINTAINING PUBLIC ORDER IN BESSARABIA AMID SOCIO-POLITICAL CHANGES (1917-1918)

89 Doctorand, Școala doctorală Științe Umanistice, Universitatea de Stat din Moldova, e-mail: iulian.criminceanu@gmail.com,

Abstract: *The period of 1917-1918 was marked by radical transformations and political instability across the former Russian Empire, including Bessarabia, a multiethnic province at the crossroads of divergent political influences. The revolutions of 1917 triggered a crisis of authority, leading to a significant rise in crime and acts of violence. This study examines the socio-political situation in the region, highlighting the reformation of internal security structures following the dissolution of the Tsarist police and gendarmerie and the establishment of a new public order institution—the militia. In this context, the militia, reorganized ad hoc following the post-revolutionary model, became the primary force responsible for ensuring public safety.*

In Bessarabia, the militia faced significant challenges, having to manage the surge in criminal activity and violent incidents. A notable case is Chișinău, where the city was divided into five militia sectors with 65 patrol posts. Each sector had clearly defined territorial responsibilities, contributing to emergency response coordination, maintaining order, and ensuring public security. The militia's duties included patrolling, tax collection, population record-keeping, and collaboration with local authorities to mitigate the effects of social and administrative disarray.

Keywords: militia, Ministry of Internal Affairs, militiaman, Bessarabia, Chișinău.

Introducere

Perioada cuprinsă între anii 1917 și 1918 a reprezentat un moment de cotitură în istoria politică și instituțională a fostului Imperiu Rus, marcând începutul unei reconfigurări profunde a structurilor statale, inclusiv a celor responsabile de menținerea ordinii publice. În acest context, Basarabia s-a aflat într-o poziție deosebit de vulnerabilă, confruntându-se cu efectele directe ale colapsului autorității centrale, retragerii armatei ruse de pe front, creșterii infracționalității și afirmării simultane a unor curente politice divergente, de la bolșevism la mișcările naționale locale.

Instituirea miliției în Basarabia s-a realizat în urma emiterii, la 17 aprilie 1917, a decretului Guvernului Provizoriu privind înființarea Miliției, însoțit de un regulament provizoriu care stabilea principiile de funcționare ale noii instituții. Aplicarea Regulamentului provizoriu cu privire la Miliție în Basarabia s-a realizat gradual, începând cu primăvara anului 1917, sub supravegherea Comisarului Gubernial și în conformitate cu dispoziții-le Ministerului Afacerilor Interne de la Petrograd.

Orașele Chișinău, Bălți [1] și Akkerman oferă exemple relevante privind nivelul de implementare al noii structuri, adaptarea la specificul local și gradul de conformitate cu prevederile legislative centrale. [1]

Studiul de față își propune să examineze rolul și funcționarea miliției în Basarabia în perioada 1917–1918, având ca obiectiv principal identificarea particularităților organizatorice, a limitelor operaționale și a impactului social-politic al acestei instituții într-o etapă de profundă tranziție istorică. Analiza este fundamentată pe surse primare, legislație provizorie, documente administrative și se înscrie în demersul mai larg de înțelegere a mecanismelor prin care autoritatea de stat a încercat să se mențină și să se reconstituie în condiții de criză.

Metodologia aplicată

Demersul cercetării s-a fundamentat pe aplicarea metodei istorice, esențială pentru reconstituirea procesului de reformare a organelor de ordine publică și pentru identificarea etapelor semnificative în configurarea și funcționarea noii structuri milițienești din Basarabia în intervalul 1917-1918. În completare, a fost utilizată analiza comparativă, prin intermediul căreia a fost posibilă evaluarea diferențiată a Miliției din Chișinău, Bălți, Ackerman evidențiind trăsături specifice și niveluri distincte de organizare. Totodată, cercetarea a integrat metode complementare precum analiza statistică, abordarea sistemică și observația empirică, fiecare contribuind la consolidarea validității interpretărilor formulate.

Rezultatele investigației

Prăbușirea Imperiului Rus în urma Revoluției din Februarie 1917 a declanșat un amplu proces de reorganizare instituțională în teritoriile aflate sub administrația acestuia. Basarabia, provincie de graniță cu o compoziție etnică eterogenă, s-a confruntat cu o instabilitate acută, ce a afectat grav siguranța cetățenilor și funcționarea normală a autorității publice. În acest context, reformele inițiate de Guvernul Provizoriu de la Petrograd au condus la desființarea poliției și jandarmeriei țariste și instituirea unei noi structuri de menținere a ordinii publice Miliția.

Este esențial de remarcat că, înaintea constituirii Miliției, Guvernul Provizoriu a emis două acte fundamentale, la 6 martie 1917 a fost adoptat actul de desființare a Jandarmeriei, iar la 10 martie 1917 a fost promulgată legea privind desființarea Poliției. Aceste măsuri au marcat o ruptură de-

finitivă față de vechiul aparat represiv al regimului țarist și au deschis calea pentru edificarea unei structuri civile, descentralizate și orientate către protecția cetățenilor. Miliția a fost astfel concepută nu doar ca un substitut administrativ, ci ca un instrument modern al statului de drept, menit să răspundă noilor cerințe ale ordinii democratice.

Adoptarea Decretului privind înființarea Miliției și a Regulamentului provizoriu cu privire la Miliție, la 17 aprilie 1917, a marcat o schimbare fundamentală în arhitectura instituțională a ordinii publice. Aceste acte normative au constituit fundamentul legal pentru constituirea unei instituții menite să asigure ordinea, protecția persoanelor și bunurilor, precum și colaborarea cu instanțele judiciare și militare în vederea aplicării legii.

Regulamentul provizoriu cu privire la Miliție, emis concomitent cu Decretul de înființare, cuprinde 52 de articole împărțite în șapte părți și definește miliția ca organ executiv al puterii de stat, aflat sub autoritatea administrațiilor publice județene și orășenești. Această subordonare locală, față de zemstve și dume, marchează o inovație instituțională, încercând să apropie activitatea de ordine publică de realitățile comunitare. [3]

Structura ierarhică a Miliției este bine definită: șeful miliției, adjuncții săi, șefii de sectoare, milițienii superiori și inferiori, alături de personal administrativ (secretar, poștaș, arhivar) și unități auxiliare (camere de arest). Administrarea și salarizarea sunt asigurate atât din fonduri centrale (Ministerul Afacerilor Interne), cât și din bugetele locale gestionate de zemstve și dume. Autoritățile locale sunt responsabile de delimitarea sectoarelor, stabilirea efectivului și aprobarea cheltuielilor, ceea ce indică un model mixt de control și o responsabilizare a puterii locale. Regulamentul stabilește clar criteriile de selecție a personalului: cetățenie rusă, vârsta minimă de 21 ani, lipsa antecedentelor penale și a datoriilor față de stat. [4]

Candidații la funcții de conducere trebuiau să posede studii cel puțin medii. Uniforma și dotarea standard (armament rece și revolver) erau obligatorii, iar utilizarea armamentului era condiționată de instrucțiuni speciale, reglementate prin articolul 30. [5]

Partea a IV-a a Regulamentului provizoriu detaliază atribuțiile operative și juridice ale Miliției. Aceste atribuții reflectă complexitatea misiunii instituției și pot fi clasificate după domeniile precum: **Atribuții de ordine publică și siguranță.** Asigurarea ordinii și liniștii publice; protejarea persoanelor împotriva violenței, intimidării și a acțiunilor ilegale; intervenția în cazuri de dezordine publică, conflicte de stradă, proteste sau calamități (incendii, inundații); patrularea și supravegherea spațiilor publice, drumu-

rilor și căilor de comunicație. **Atribuții administrative.** Eliberarea documentelor oficiale (certificate, adeverințe, acte de identitate); întocmirea registrului populației și evidenței locuitorilor; emiterea proceselor-verbale privind contravențiile și infracțiunile sesizate; protejarea patrimoniului public și privat, inclusiv instituții de stat, magazine, locuințe. **Atribuții judiciare.** Declanșarea anchetelor preliminare în cauzele penale; participarea în instanță ca acuzator public în cauze penale de interes general; arestarea și escortarea inculpaților, prezentarea acestora în fața instanțelor; asigurarea executării sentințelor penale și civile; conservarea și protejarea mijloacelor de probă. **Atribuții militare și de evidență.** Întocmirea listelor de recrutare și informarea autorităților militare; transmiterea de vești familiilor soldaților decedați; urmărirea evazioniștilor și supravegherea celor încorporabili. **Garanții procedurale și juridice.** Reținerea persoanelor se putea face doar în condițiile strict reglementate: ebrietate periculoasă, alienație mintală, pericol iminent; obligația întocmirii unui proces-verbal detaliat cu privire la orice arest; respectarea termenului de 24 de ore pentru prezentarea în fața unei instanțe; dreptul persoanei reținute de a primi o copie a procesului-verbal, garantat prin lege. [4]

Rolul Miliției în menținerea ordinii publice în Basarabia, în perioada de tranziție post-țaristă 1917-1918, se conturează clar din analiza atribuțiilor multiple și complementare conferite prin Regulamentul provizoriu. Miliția a fost investită cu competențe ce depășeau sfera ordinii publice clasice, devenind un veritabil agent de aplicare a legii, de gestionare a administrației locale și de cooperare cu instanțele judiciare și autoritățile militare. Prin atribuțiile de ordine publică precum patrulare, supravegherea străzilor, intervenția în cazuri de dezordine sau calamități, Miliția a funcționat ca un garant al securității colective în absența altor forțe instituționalizate. În plan administrativ, ea a preluat funcții esențiale ale statului, eliberarea de documente, evidența populației, protejarea patrimoniului public și privat. Acest lucru a consolidat percepția Miliției nu doar ca forță coercitivă, ci ca organ civil de contact direct între autoritate și cetățean.

Dimensiunea judiciară a rolului Miliției este și ea fundamentală, anchetele preliminare, participarea ca acuzator în instanță, escortarea inculpaților și conservarea probelor plasează instituția în centrul procesului penal, mai ales în condițiile de criză instituțională din acea perioadă. În paralel, atribuțiile de recrutare, supravegherea încorporabililor și comunicarea cu autoritățile militare reflectă caracterul hibrid, în speță fiind unul civil-militar. Importanța sa este accentuată de asemenea și de introducerea unor garanții juridice în opinia noastră democratice precum reținerea condițio-

nată, obligația procesului-verbal, termene stricte pentru prezentarea în fața instanței, fapt care indică efortul de legalizare și de protecție a drepturilor cetățenești. [6] Astfel, Miliția în opinia noastră nu a fost o simplă structură de tranziție, ci o veritabilă instituție de reconfigurare a autorității statale în teritoriu, cu atribuții multiple, cu o ierarhie bine definită și cu o autonomie locală. Prin atribuțiile sale extinse și aplicarea lor în marile orașe basarabene, Miliția a jucat un rol fundamental în restaurarea ordinii, prevenirea haosului administrativ și protejarea normelor sociale, în momente în care statul însuși se afla în redefinire.

Concluzii

Analiza rolului Miliției în menținerea ordinii publice în Basarabia în perioada 1917–1918 relevă o realitate instituțională complexă, dar esențială pentru înțelegerea mecanismelor prin care autoritatea statului a fost reconstruită într-un context de disoluție a vechii puteri imperiale. Apărută ca urmare a desființării poliției și jandarmeriei țariste prin decretele din martie 1917, Miliția nu a fost doar o soluție de moment, ci o structură fundamentală pentru asigurarea continuității funcțiilor statale esențiale – ordinea, securitatea, justiția, administrația și controlul militar.

Adoptarea Regulamentului provizoriu cu privire la Miliție, simultan cu decretul de înființare, a oferit un cadru legal detaliat și coerent, care a definit atribuțiile, ierarhia, structura și principiile de funcționare ale noii instituții. Miliția a fost concepută ca un organ executiv civil, aflat sub autoritatea administrației locale zemstvele și dumele, dar integrat totodată într-o rețea coordonată la nivel central de Ministerul Afacerilor Interne. Această dublă subordonare a permis o adaptabilitate instituțională sporită în teritorii cu specificuri etno-politice diverse, precum Basarabia, și a încurajat implicarea autorităților locale în gestionarea securității. Rolul Miliției s-a cristalizat în jurul a patru funcții majore, fiecare cu impact direct asupra societății basarabene în contextul crizei generale a autorității: funcția de ordine publică, funcția administrativă, funcția judiciară și funcția militară. Miliția a fost, în primul rând, garantul ordinii publice – patrularea străzilor, intervenția în caz de dezordine, protecția persoanelor și a bunurilor – într-un moment în care forțele armate regulate se retrăgeau, iar vidul de putere favoriza radicalizarea, banditismul și haosul social. În al doilea rând, Miliția a exercitat atribuții administrative esențiale pentru funcționarea comunităților: eliberarea documentelor, ținerea evidenței populației, protejarea patrimoniului public și privat. Prin aceste sarcini, ea s-a legitimat nu doar ca forță coercitivă, ci ca organ de legătură între cetățean și stat, devenind un element de stabilitate instituțională.

Funcția judiciară a fost una dintre cele mai sensibile și relevante: anchetele preliminare, participarea în instanță, executarea mandatelor și sentințelor au integrat Miliția în sfera justiției, completând și, în unele cazuri, substituind activitatea instanțelor de drept comun, slăbite în perioada respectivă. De asemenea, atribuțiile militare – evidența încorporabililor, sprijinirea recrutării, comunicarea cu familiile militarilor – au transformat Miliția într-o structură hibridă, cu rol de suport logistic pentru armata națională în formare. Un element distinctiv al acestei structuri a fost introducerea unor garanții juridice clare în privința reținerii și a relației cu cetățenii – obligația de a întocmi proces-verbal, termenul maxim de 24 de ore pentru prezentarea în fața instanței, dreptul la informare a familiei –, ceea ce reflectă intenția de a consolida statul de drept într-un context post-autocratic.

Din punct de vedere organizatoric, Miliția a fost instituită rapid în toate centrele urbane majore ale Basarabiei. Orașele Chișinău, Bălți și Ackerman oferă exemple concludente privind funcționarea efectivă a instituției, numirea cadrelor, formarea sectoarelor și aplicarea Regulamentului. Faptul că aceste structuri funcționau în toamna anului 1917, într-un moment de instabilitate extremă, dovedește eficiența relativă a modelului propus de guvernul provizoriu și capacitatea de adaptare a administrației locale. Contribuția Miliției la menținerea ordinii nu poate fi interpretată doar prin prisma funcționalității birocratice, ci mai ales în raport cu contextul istoric: o societate dezorientată, cu loialități politice fragmentate, în care puterea sovietelor începea să concureze autoritățile tradiționale, iar bande înarmate acționau cu impunitate.

Concluzionând, Miliția a jucat un rol esențial în procesul de reconstrucție instituțională din Basarabia în perioada 1917–1918. A fost, în același timp, o expresie a reformei democratice inițiate de Guvernul Provizoriu, un instrument de guvernare locală și un factor de stabilitate într-un teritoriu marcat de riscuri majore de dezintegrare. Miliția nu trebuie înțeleasă doar ca o „instituție de criză", ci ca un model incipient al unei administrații moderne, civilizate, preocupate de echilibrul între autoritate și drepturile cetățenești, un model care, chiar dacă limitat temporal, a lăsat urme structurale în organizarea ordinii publice post-imperiale.

Referințe bibliografice:

1. Agenția Națională a Arhivelor – Direcția generală a arhivelor naționale (în continuare ANADgan), Fond 1820, Inventar 1, Dosar 1, Fila 35;
2. ANA-Dgan, F. 1820, inv. 1, d. 1, fila 57;
3. ANA, F. 1648, inv. 1, d. 1, f. 4., 5
4. ANA F. 1648, inv. 1, d. 1, ff. 6-7.